

The relevance of the study lies in identifying the historical roots of contemporary trends in Ukraine's professional pre-tertiary education, which still partially retain elements of the former educational paradigm. Exploring the academic experience within the Soviet system allows for a deeper understanding of the potential of current educational interaction models, particularly in fostering civic consciousness, personal responsibility, and the adaptation of young people to new socio-economic realities.

Key words: education, student youth, paternalistic model, vocational education and training, vocational schools, 1972–1984 periods.

Дата надходження статті: 11.06.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Данилюк С. С.

УДК 378:377:615-051]37.091“195/200”

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi57.599>

*Досин В. І.**

orcid.org/0009-0006-8738-1687

МЕТОДИ І ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ У ЗВО УКРАЇНИ (90-ТІ РОКИ ХХ – ПЕРША ЧВЕРТЬ ХХІ СТ.)

Статтю присвячено аналізу розвитку методів і організаційних форм професійної підготовки у сфері фармацевтичної освіти в Україні у період від 1990-х років до першої чверті ХХІ століття. У дослідженні розглядаються ключові тенденції, такі як посилення практичного спрямування освітнього процесу, впровадження інноваційних методів навчання, досліджуються сучасні освітні технології та методики, які застосовуються у фармацевтичних закладах вищої освіти України. Показано, що інноваційні педагогічні підходи значно розширюють навчальний процес завдяки впровадженню активних, аналітичних і комунікативних методів навчання, сприяючи розвитку здатності ухвалювати рішення в нестандартних ситуаціях та створювати індивідуальні навчальні програми, орієнтовані на розкриття творчого потенціалу студентів.

Фармацевтична освіта схарактеризована як складна система, що вимагає тривалого навчання, поєднання теоретичних знань із практичними навичками, формування професійних поглядів і цінностей. Наголошено, що впровадження інноваційних технологій і методик навчання є ключовим чинником вдосконалення освітнього процесу, тоді як їх відсутність може стримувати розвиток навчальних програм.

Установлено, що інтеграція новітніх технологій у традиційний освітній процес сприяє особистісному розвитку майбутніх фахівців, розвитку творчого та критичного мислення, здатності до імітаційного моделювання, аналізу навчальних завдань тощо. Описано сучасні методи викладання у фармацевтичних закладах, які перевірені на практиці та широко застосовуються для досягнення навчальних цілей у міжнародному контексті.

Наголошено, що динамічний розвиток сучасного світу визначає потребу створення універсальних механізмів адаптації освітніх інновацій, які сприятимуть формуванню висококваліфікованих фахівців у галузі фармації.

Ключові слова: фармацевтична освіта, методи, форми, новітні технології, фармацевтична освіта, медична освіта, підходи, засоби професійної підготовки.

Постановка проблеми. Війна України з росією стала серйозною проблемою не лише для держави, а й для всіх учасників освітнього процесу, особливо для підготовки фахівців медичного та фармацевтичного спрямування.

*© Досин В. І.

Як науково-педагогічні працівники, так і здобувачі вищої освіти зіштовхнулися з низкою актуальних проблем, серед яких – розроблення алгоритмів, спрямованих на забезпечення безпеки студентів і працівників закладів вищої освіти, а також адаптація навчальних програм до нових реалій, зумовлених умовами воєнного часу.

Аналіз досліджень. Питаннями розвитку медичної освіти займалися українські вчені. Над вивченням фармацевтичної освіти в різні періоди працювали І. Булах, І. Вітенко, В. Толочко, Т. Калинюк, Л. Кайдалова та ін. Ними проаналізовано матеріали галузевого Державного стандарту вищої фармацевтичної освіти, визначено освітньо-кваліфікаційні характеристики фахівця-провізора.

Серед сучасних науковців розробленням підходів до фармацевтичної освіти займаються як українські (В. Білаш, Н. Гварішвілі, Л. Герасименко, Н. Гутор, А. Девадзе, А. Зайченко, Д. Козак, О. Кохановська та ін.), так зарубіжні (Дж. Ліз, Н. Онул, А. Джала, Ж. Стердженс, Ж. Лесс та ін.) науковці.

На сьогодні питання методів і форм організації освіти актуалізувалися в аспекті пошуку найбільш ефективних, які можна впровадити у фармацевтичних закладах вищої освіти України для забезпечення якості навчання та розвитку здобувачів освіти в умовах війни.

Мета статті – проаналізувати в історико-педагогічному аспекті освітні технології, методи та форми організації навчання, адаптовані до реалій функціонування закладів вищої освіти у фармацевтичній галузі.

Виклад основного матеріалу. В умовах воєнного стану мета педагогічного процесу зазнала трансформації: вона спрямована на підготовку висококваліфікованих фармацевтів, здатних працювати в екстремальних умовах, що виникли у зв'язку з воєнним станом.

У вищій фармацевтичній освіті відбувається перехід до нової освітньої моделі підготовки фахівців, заснованої на компетентнісному підході. Її основною метою є формування у випускників ключових професійних і соціальних компетенцій, які дозволять успішно розвиватися та працювати в умовах підвищеної складності [1, с. 27].

Реформування фармацевтичної освіти в Україні упродовж останніх десятиліть відбувалося під впливом глобалізації, інтеграції в європейський освітній простір і змін у медичній сфері. Аналіз методів і форм фармацевтичної освіти здійснюватимемо за історичним підходом.

Період 1990-х років став точкою переходу від радянської моделі освіти до нової системи, яка враховує національні та міжнародні стандарти. Особливу увагу було приділено оновленню методів і форм організації освітнього процесу для підготовки кваліфікованих фармацевтів.

Варто підкреслити потребу створення професійно орієнтованої моделі, адже 90-х роках ХХ століття фармацевтична освіта в Україні переживала трансформаційний період.

У період 1990–2000 рр. українська освіта перебувала у стані переходу від радянської моделі до національної. Цей процес супроводжувався переважанням теоретичного підходу до навчання, що ґрунтувався на усталених методах викладання, таких як лекції, семінари та лабораторні роботи. Освітня база була обмеженою через недостатнє фінансування та відсутність сучасного обладнання. Так, підручники та навчальні матеріали здебільшого залишалися паперовими, а доступ до електронних ресурсів був практично відсутнім. Це стримувало розвиток практичної підготовки студентів і не дозволяло реалізувати актуальні освітні інновації [2, с. 77].

Особливістю підготовки фахівців фармацевтичної освіти стала зміна освітньої парадигми – перехід від централізованої радянської системи до нової національної моделі освіти, визнання фармацевтичної освіти як окремої галузі професійної підготовки.

Так, у закладах вищої освіти почали створювати симуляційні аптеки та фармацевтичні лабораторії для імітації реальних умов роботи [4]. Зокрема

в Київському медичному університеті під час вивчення навчальної дисципліни «Фармація» ефективними стала створення телевізійних та симуляційних мініаптек [там само]. Під час проведення практичних занять використовувалися ситуативні заняття «Фармацевт-покупець», «Фармацевтична хвилинка» тощо. Додатковими методами організації освітнього процесу стали обговорення та аналіз найбільш цікавих публікацій з фармації та її складників [там само].

За даними К. Гринь, В. Гринь, Л. Герасименко та ін. [2], поширення набули мультимедійні технології.

Оскільки освітній процес у фармацевтичних освітніх закладах залишався значною мірою орієнтованим на теоретичні дисципліни, зокрема хімію, фармакологію та фармацевтичну технологію, то практична складова в цей період була менш розвиненою через недостатню матеріально-технічну базу в навчальних закладах. Переважали традиційні аудиторні форма навчання, переважно використовувалися лекційні та семінарські заняття, за якими слідували лабораторні роботи.

Щодо форм організації навчання, то, як зазначають дослідники (О. Кохановська, М. Висоцький та ін.), у системі освіти переважала традиційна аудиторна форма навчання, але почали впроваджуватися перші модулі самостійної роботи студентів, хоча методологічне забезпечення залишалося обмеженим [5].

Упродовж наступного періоду 2000–2014 рр. простежуємо, з одного боку, стабільність використання традиційних методів та форм навчання, з іншого – усе більше зацікавлення перевагами інтернету.

Основний акцент у підготовці фахівців передбачав зміни в методиках викладання, методах і формах організації навчального процесу та впровадження нових технологій.

В українських ЗВО фармацевтичного спрямування актуалізувалася увага на інформатизації освіти у зв'язку з вимогами сучасного суспільства до підготовки фахівців, здатністю до аналізу та застосування нетрадиційних методів, форм і засобів для формування професійних компетенцій [3].

Так, в Івано-Франківській медичній академії введено спецкурс з електронної фармації, де застосовувалися методи аналізу медійного контенту, проведення вебінарів та практичних завдань із розроблення фармацевтичних проєктів, що сприяло розвитку компетенцій у галузі цифрових медіа та комунікацій.

У 2000–2014 рр. відбувалася модернізація освітніх програм, зокрема впровадження інноваційних підходів, таких як проблемно-орієнтоване навчання (PBL). Цей метод дозволяв здобувачам вищої освіти – майбутнім фармацевтам – вирішувати реальні професійні завдання та підвищувати рівень самостійного аналізу інформації. Важливим кроком стало активне використання мультимедійних засобів, які сприяли інтерактивності та наочності навчання.

Так, створення мультимедійних підручників і електронних баз даних дозволило майбутнім фармацевтам отримувати доступ до актуальної інформації у зручному форматі. Практична підготовка зазнала значних змін завдяки відкриттю симуляційних аптек і проведенню клінічних практик. Ці ініціативи сприяли формуванню професійних компетенцій, необхідних для сучасної фармацевтичної діяльності [4].

Вищевикладене підтверджується тим, що в Національному фармацевтичному університеті (НФаУ) здобувачі вищої освіти отримували базові знання з фармакології, фармацевтичної хімії та ботаніки. Лекції були теоретичними, із мінімальним інтерактивним залученням [6].

В університетах, як-от Львівський медичний університет імені Данила Галицького, студенти проводили лабораторні дослідження із застосуванням базового обладнання. Так, під час вивчення курсу «Фармацевтична хімія» виготовляли прості лікарські форми. Натомість у Київському медичному університеті лекції проходили у великих групах із використанням друкованих матеріалів [4].

Щодо засобів навчання, то переважно використовувались радянські навчальні матеріали. Так, підручник «Основи фармакології» (1978) був одним із основних джерел вивчення фармації.

У 2014–2024 рр. спостерігаються початки інтеграції української освіти в європейський освітній простір. Основною характеристикою цього періоду стала не лише цифровізація освітнього середовища, а й використання віртуального середовища. Віртуальні симуляції, онлайн-курси та платформи, такі як Moodle і Zoom, стали невід’ємною частиною навчання фармацевтів, особливо в умовах пандемії COVID-19. Використання VR- та AR-технологій забезпечило здобувача вищої освіти можливість моделювання реальних ситуацій, що значно підвищило якість практичної підготовки. Так, в Івано-Франківському медичному університеті на спеціальності «Фармація» були організовані тренінгові центри, обладнані сучасним обладнанням, які дозволяли відпрацьовувати маніпуляції в умовах, максимально наближених до реальних.

Як показав аналіз, методи оцінювання знань також зазнали змін [6].

У 1990–2000 рр. домінували усні іспити та контрольні роботи, які відповідали традиційній моделі оцінювання. Від 2000–2014 рр. було впроваджено модульно-рейтингову систему, яка забезпечила більш об’єктивний підхід до перевірки знань. У сучасний період автоматизовані тести, індивідуальні проекти та онлайн-іспити стали стандартними інструментами оцінювання. Так, автоматизовані системи дозволяли проводити перевірку знань у режимі реального часу, що мінімізує людський фактор і сприяє об’єктивності.

Отже, еволюція фармацевтичної освіти в Україні відбувалася під впливом багатьох чинників, серед яких ключову роль відіграють інтеграційні процеси, розвиток технологій та адаптація до ринкових вимог. Ці зміни дозволили значно підвищити якість підготовки фахівців та сприяли утвердженню України як активного учасника міжнародного освітнього простору. Еволюція фармацевтичної освіти в Україні відбувалася на базі провідних університетів країни, де нововведення активно впроваджувалися у навчальний процес. У цьому контексті можна виділити кілька прикладів успішної реалізації зазначених змін на рівні конкретних кафедр і освітніх установ.

Як приклад: у 1990–2000 рр. перехід від радянської моделі до національної відбувся, зокрема, на діяльності кафедри фармацевтичної хімії Національного фармацевтичного університету (НФаУ) у Харкові. Ця кафедра продовжувала використовувати традиційні репродуктивні методи, такі як лекції, семінари та лабораторні роботи, з акцентом на теоретичну підготовку студентів. Однак уже тоді почали з’являтися спроби створення авторських навчальних матеріалів українською мовою, що відповідали новим стандартам.

У період 2000–2014 рр. значний прорив було здійснено в Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця, де кафедра клінічної фармакології стала піонером у впровадженні проблемно-орієнтованого навчання (PBL). Студенти працювали над реальними клінічними випадками, аналізуючи фармакотерапію пацієнтів. На основі досліджень нами проведено порівняльний аналіз методів і форм організації фармацевтичної освіти у визначені періоди (табл. 1).

Як видно з таблиці 1, фармацевтична освіта в Україні зазнала суттєвих трансформацій упродовж трьох ключових періодів – 1990–2000 рр., 2000–2014 рр. і 2014–2024 рр. Ці зміни відбивають вплив соціально-економічних та технологічних чинників, а також інтеграцію країни у світовий освітній простір.

У сучасний період (2014–2022 рр.) кафедра медичної та фармацевтичної інформатики Національного медичного університету імені О. Богомольця стала лідером у використанні цифрових технологій.

Таблиця 1

**Методи і форми організації фармацевтичної освіти в Україні:
порівняльний аспект**

Характеристика	1990–2000 рр	2000–2014 рр.	2014–2024 рр.
1	2	3	4
Загальні тенденції	Перехід від радянської моделі до національної. Акцент на теорії	Модернізація програм, упровадження інновацій. Посилення практики.	Інтеграція з європейським освітнім простором. Цифровізація
Методи навчання	Традиційні репродуктивні методи навчання. Семінари. Лабораторні роботи	Проблемно-орієнтоване навчання (PBL). Мультимедійні засоби	Кейси (case-study). Онлайн-курси. Віртуальні симуляції
Форми організації навчання	Традиційна аудиторна робота. Лабораторії (обмежена база)	Симуляційні аптеки. Клінічні практики. Проектна форма	Дистанційна освіта. Гібридне навчання. Міжнародні стажування
Засоби навчання	Паперові підручники. Друковані конспекти	Мультимедійні підручники. Електронні бази даних	VR/AR-технології.- Онлайн-платформи Moodle, Zoom тощо
Практична підготовка	Обмежена через слабку базу	Активне використання лабораторій та симуляційних аптек	Тренінгові центри та симуляційні лабораторії міжнародного рівня
Оцінювання знань	Усні іспити та контрольні роботи	Модульно-рейтингова система	Індивідуальні проекти, онлайн-іспити

Джерела: [3, 4, 5, 6].

Здобувачі освіти активно працюють із платформами Moodle та Microsoft Teams для доступу до навчальних матеріалів і виконання завдань у дистанційному форматі. Також варто відзначити інновації кафедри фармацевтичної технології ліків цього ж університету, де використовуються VR-симуляції для навчання приготування ліків у стерильних умовах. Такі симуляції дозволяють студентам моделювати процес виготовлення інфузійних розчинів у реальних умовах аптечного виробництва.

Також кафедра фармакології Одеського національного медичного університету стала прикладом інтеграції міжнародного досвіду через програми стажувань. Студенти мають можливість проходити практику в сучасних європейських тренінгових центрах, таких як лабораторії в Німеччині та Польщі. Це дозволяє їм отримувати практичні навички, які відповідають вимогам європейського фармацевтичного ринку.

Отже, модернізація фармацевтичної освіти в Україні стала результатом діяльності провідних кафедр і університетів, які впроваджували нові методи та технології в навчальний процес. Ці приклади свідчать про активне прагнення до підвищення якості

освіти, інтеграції в міжнародну спільноту та адаптації до сучасних викликів у галузі фармації.

Усе ж, як показав аналіз, навіть на сучасному етапі організація освітнього процесу характеризувалася обмеженою інтерактивністю та переважно теоретичним підходом. Відчувалася нестача сучасного обладнання та доступу до актуальних міжнародних джерел.

Поєднання інноваційних технологій із традиційними методами освіти дозволило формувати професійно орієнтованих фахівців, які відповідали б сучасним вимогам галузі.

Особлива роль у цьому належала викладачам, які сприяють розвитку у здобувачів освіти навичок самостійної роботи, організують їх навчальну діяльність і допомагають оптимізувати процес підвищення професійної майстерності.

Важливим аспектом є застосування сучасних освітніх технологій, які стали надійними індикаторами опанування здобувачами вищої освіти необхідних професійних компетенцій. Поєднання інноваційних технологій із традиційними підходами забезпечує якісну орієнтацію на професію, сприяючи підготовці висококваліфікованих спеціалістів.

Змінюється й роль викладача, який починає відігравати ключову роль у цьому процесі, сприяючи розвитку в студентів навичок самостійної роботи та ефективного засвоєння матеріалу.

Серед інноваційних технологій, що застосовуються у фармацевтичних закладах вищої освіти у період з 2014-2022 рр., виділяються:

- структурно-логічні технології, що сприяють послідовній організації навчального процесу;
- інтеграційні підходи, які забезпечують міжпредметну взаємодію;
- професійно-ділові ігрові методи, спрямовані на розвиток навичок вирішення завдань через ігрові моделі;
- тренінгові методики, орієнтовані на практичне засвоєння алгоритмів вирішення завдань;
- інформаційно-комп'ютерні технології, що інтегрують навчальні програми в цифрове середовище;
- діалогові методики, що сприяють інтерактивній взаємодії між викладачами та здобувача вищої освіти.

Ці підходи розглядають здобувача вищої освіти як центральний елемент освітнього процесу, надаючи пріоритет його особистісному розвитку та прояву професійних компетенцій. Завдяки їм створювалися ефективні платформи для взаємодії між викладачами та здобувача вищої освіти і сприяють формуванню компетенцій, потрібних для успішного освоєння професії. Особливістю цих підходів є акцент на особистості здобувача освіти, який стає активним суб'єктом навчального процесу, а не лише засобом досягнення навчальних цілей.

Диверсифікація освітніх технологій, упроваджена у практику роботи закладів вищої освіти (ЗВО) у ХХІ ст., дозволила ефективно поєднувати інноваційні та традиційні методи навчання, сприяла модернізації освітнього процесу, переорієнтовуючи його на досягнення цілеспрямованих і практичних результатів.

У сучасній освітній практиці роль фармацевтів також потребує переосмислення. Вони мають бути підготовлені до пропагування методів і заходів фармакогляду, навчання в університетських лікарнях або наукових товариствах, що спеціалізуються на педіатрії, клінічній фармакології та фармації. Особливу увагу слід приділити методам моніторингу побічних реакцій лікарських засобів (ПР ЛЗ), які мають бути простими, комп'ютеризованими, стандартизованими та відповідати міжнародним вимогам [1].

Упровадження сучасних технологій та інформаційних систем стало невід'ємною складовою розвитку фармацевтичної освіти, оскільки це сприяло накопиченню

теоретичних, практичних і клінічних знань, а також формуванню навичок роботи на високотехнологічному рівні [3, с. 38]. Такий підхід передбачав акцентування на особистісному розвитку майбутніх фахівців, їхній здатності оволодівати новими формами творчого та критичного мислення, використовувати рольові ігри, імітаційне моделювання та ефективно вирішувати навчальні завдання.

Важливе місце належить соціальним платформам (YouTube, LinkedIn та ін.), які надають доступ до актуальної інформації, а також можливість створення спільнот для обміну знаннями. Використання відеолекцій розширює можливості дистанційного навчання та інтерактивності у викладанні [1, с. 27].

Особливого значення набув командний підхід до навчання фармацевтів, який формує навички взаємодії у групі, критичного мислення та ухвалення рішень.

Висновки. Аналізуючи сучасні тенденції в розвитку фармацевтичної науки, можна виділити найбільш актуальні освітні технології та методи, які стануть ефективними для впровадження. Так, особистісно орієнтоване навчання забезпечить студенту можливість виявляти самостійність у мисленні, ухвалювати незалежні рішення та обирати індивідуальні шляхи навчання. Інформаційно-комп'ютерні технології дозволяють здобувачам освіти отримувати доступ до великих обсягів інформації та розвивати вміння вирішувати практичні та технічні завдання. Тренінгові підходи ефективні для підготовки здобувачів фармацевтичної освіти до розв'язання поширених практичних завдань, зокрема в клінічній медицині.

Упровадження цих методів і форм організації фармацевтичної освіти вимагає від медичних університетів активного пошуку та розроблення інноваційних освітніх програм і методів управління навчальним процесом. Тобто система вищої освіти в Україні має адаптуватися до вимог сучасності, сприяючи підготовці конкурентоспроможних фахівців.

Ця робота не завершує весь аспект проблеми. Перспективним стане дослідження питань змістового компоненту фармацевтичної освіти в Україні.

Список використаних джерел:

1. Білаш В. П., Гринь В. Г., Гринь К. В. Тенденції й напрями в дистанційній освіті. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти: матеріали навч.-наук. конф. з міжнародною участю* (м. Полтава, 25 березня 2021 р.). Полтава, 2021. С. 26–28.
2. Гринь К. В., Гринь В. Г., Герасименко Л. О., Ісаков Р. І. Ефективний процес навчання – запорука успішного становлення майбутнього лікаря. *Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю* (м. Полтава, 24 березня 2022 р.). Полтава, 2022. С. 76–78.
3. Івано-франківський медичний університет (Івано-Франківська медична академія). URL: <https://www.ifnmu.edu.ua/>
4. Київський медичний університет імені Бориса Грінченка. URL: <https://kmu.edu.ua/>
5. Кохановська О. В., Кузьменко Ю. В. Професійна компетентність майбутніх фахівців медичної галузі як педагогічна проблема. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін.* Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2024. Випуск 56. С. 51-56.
6. Національний фармацевтичний університет (НФаУ). URL: <https://nuph.edu.ua/>
7. Погорілий В. В., Коноплицький В. С., Коробко Ю. Є., Пасічник О. В. Сучасні методи навчання у вищих навчальних закладах України. *Інноваційні технології та методика в освітньому середовищі: теорія та практика: матеріали інтернет-конференції.* (м. Харків, 25–26 листопада 2021 р.). С. 98–101. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5776314>
8. Jalla A., Sturges J., Lees J. Integration of Educational Technology. *Surgical Clinics of North America*. 2021. № 101(4). Pp. 693–701.
9. Zaychenko G. V., Kozak D. O. Prospects for the development of the pharmacovigilance system in pediatrics based on studying the features of adverse drug reaction among children and adolescents. *Ukrainian Journal of Military Medicine*. 2022. № 3(2). Pp. 137–143.

References:

1. Bilash, V. P., Hryn, V. H., & Hryn, K. V. (2021). Tendentsii i napriamy v dystantsiinii osviti [Trends and directions in distance education], *Realii, problemy ta perspektyvy vyshchoi medychnoi osvity, materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu* [Realities, problems and prospects of higher medical education, Proceedings of the scientific and educational conference with international participation]. Poltava [in Ukrainian].
2. Hryn, K. V., Hryn, V. H., Herasymenko, L. O., & Isakov, R. I. (2022). Efektyvnyi protses navchannia – zaporuka uspishnoho stanovlennia maibutnoho likaria [An effective learning process is the key to the successful formation of a future doctor], *Suchasni trendy rozvytku medychnoi osvity: perspektyvy i zdobutky, materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu* [Modern trends in the development of medical education: prospects and achievements, Proceedings of the educational and scientific conference with international participation]. Poltava [in Ukrainian].
3. Ivano Frankivsk National Medical University (Ivano Frankivsk Medical Academy). Retrieved from <https://www.ifnmu.edu.ua/> [in Ukrainian].
4. Borys Grinchenko Kyiv Medical University. Retrieved from <https://kmu.edu.ua/> [in Ukrainian].
5. Kokhanovska, O. V., & Kuzmenko, Yu. V. (2024). Profesiina kompetentnist maibutniz fakhivtsiv medychnoi haluzi yak pedahohichna problema [Professional competence of future medical professionals as a pedagogical problem]. *Pedagogical almanac*, 56, 51-56 [in Ukrainian].
6. National University of Pharmacy. Retrieved from <https://nuph.edu.ua/> [in Ukrainian].
7. Pohorilyi, V. V., Konoplytskyi, V. S., Korobko, Yu. Ye., & Pasichnyk, O. V. (2021). Suchasni metody navchannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Modern teaching methods in higher educational institutions of Ukraine], *Innovatsiini tekhnologii ta metodyky v osvithnomu seredovyshchi: teoriia ta praktyka, materialy internet- konfernetsii* [Innovative technologies and methods in the educational environment: theory and practice, Proceedings of the Internet conference]. Kharkiv [in Ukrainian].
8. Jalla, A., Sturges, J., & Lees, J. (2021). Integration of Educational Technology. *Surgical Clinics of North America*, 101(4), 693-701. DOI: 10.1016/j.suc.2021.05.014 [in English].
9. Zaychenko, G. V., & Kozak, D. O. (2022). Prospects for the development of the pharmacovigilance system in pediatrics based on studying the features of adverse drug reaction among children and adolescents. *Ukrainian Journal of Military Medicine*, 3(2), 137-143. DOI: 10.46847/ujmm.2022.2(3)-137 [in English].

Dosin V. I.,

orcid.org/0009-0006-8738-1687

**METHODS AND FORMS OF ORGANIZING PHARMACEUTICAL EDUCATION
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE
(90S – FIRST QUARTER OF THE XXI CENTURY)**

The article is devoted to the analysis of the development of methods and organizational forms of professional training in the field of pharmaceutical education in Ukraine in the period from the 1990s to the first quarter of the XXI century. The study examines key trends, such as strengthening the practical orientation of the educational process, the introduction of innovative teaching methods, modern educational technologies and methods used in pharmaceutical higher education institutions of Ukraine. It is shown that innovative pedagogical approaches significantly expand the learning process through the introduction of active, analytical and communicative teaching methods, contributing to the development of the ability to make decisions in non-standard situations and create individual curricula focused on unlocking the creative potential of students.

Pharmaceutical education is characterized as a complex system that requires long-term training, a combination of theoretical knowledge and practical skills, and the formation of professional views and values. It is emphasized that the introduction of innovative technologies and teaching methods is a key factor in improving the educational process, while their absence can hinder the development of curricula.

It is established that the integration of the latest technologies into the traditional educational process contributes to the personal development of future specialists, the development of creative and critical thinking, the ability to simulate, analyze educational tasks, etc. Modern teaching methods

in pharmaceutical institutions, which have been tested in practice and are widely used to achieve educational goals in the international context, are described.

It is emphasized that the dynamic development of the modern world determines the need to create universal mechanisms for the adaptation of educational innovations that will contribute to the formation of highly qualified specialists in the field of pharmacy.

Key words: pharmaceutical education, methods, forms, new technologies, pharmaceutical education, medical education, approaches, means of professional training.

Дата надходження статті: 12.06.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Потапчук Т. В.

УДК 373.5.016:821.161.2(091)(2016-2022)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi57.601>

Касаткін О. С.*,

orcid.org/0000-0003-3323-8069

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ШКІЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (2016 – 2022 РР.)

У статті досліджено інноваційний розвиток шкільної літературної освіти України в період 2016 – 2022 рр. У роботі використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу й узагальнення. Метою дослідження є визначення розвитку інновацій у шкільній літературній освіті в зазначений період. Визначено, якими чинниками зумовлено практичне значення нової літературної освіти, та з'ясовано, що завдяки сучасним особливостям розвитку реформи освіти інноваційний процес набув важливого значення в системі загальної середньої освіти. Освітня реформа вимагає підвищення ефективності підготовки вчителів, зокрема їх здатності досліджувати проблеми освіти за допомогою сучасних інструментів, орієнтуватися в широкому інформаційному ландшафті, проводити унікальні дослідження, представляти навчальні матеріали цікавими та ефективними способами і взаємодіяти зі здобувачами освіти онлайн за допомогою шкільних проєктів. Доведено, що вихідні концептуальні положення інноваційних процесів у системі освіти викладено в законах України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020). Обґрунтовано, що одним із важливих напрямків української освіти є забезпечення духовного розвитку учнів, тому розвиток шкільної літературної освіти в Україні було спрямовано на значне підвищення якості та ефективності освітнього процесу. Упровадження нових технологій, зокрема цифрових, та особистісно орієнтованих підходів зробило уроки літератури більш актуальними та цікавими для здобувачів освіти. Виокремлено зміни, що були спрямовані на підвищення якості та ефективності освітнього процесу, – активне впровадження компетентнісного підходу, поширення цифрових технологій в освіті, оновлення методів викладання, нові підходи до оцінювання та зворотного зв'язку. Загалом інноваційні зміни в шкільній літературній освіті забезпечують усебічний розвиток учнів і їхню готовність до життя в сучасному суспільстві.

Ключові слова: шкільна літературна освіта, українська література, зарубіжна література, розвиток освіти, інформаційні ресурси, компетентність, міжнародна співпраця.

Постановка проблеми. На теперішньому етапі розвитку людство переживає складний процес глобалізації та інтеграції, змінюються методи й обсяги поширення інформації, віртуальне електронне середовище стрімко модернізується і впливає на переформатування освітньої сфери. Відбуваються впровадження інноваційних технологій в освіту, розвиток критичного мислення та емоційного інтелекту учнів,

*© Касаткін О. С.